

Bleyer Gheorghe (Gyuri), arhitect

De Tiberiu Schatteles

S-a nascut la Timisoara/Temesvár, in 1907, intr-o familie evreiasca instarita. Dupa terminarea liceului a decis sa studieze arhitectura si a plecat spre sfarsitul anilor '20 sa studieze la Stuttgart. Scoala de arhitectura din Stuttgart si-a castigat renume pentru tendintele sale moderniste si, dupa cum mi-a spus odata Gyuri, pozele unora din operele faimosului arhitect Paul Bonatz (1877-1957), profesor la aceasta scoala, au contribuit mult la alegerea pe care a facut-o. Dar apoi a venit Hitler si evreul timisorean a trebuit sa plece continuandu-si studiile la ETH (*Eidgenössische Technische Hochschule*) din Zurich, Elvetia, unde si-a obtinut diploma candva, la inceputul anilor '30. Intorcandu-se la Timisoara, si-a inceput activitatea de arhitect. Situatiia economica din a doua jumatate a deceniului era favorabila activitatii de constructii, dar Bleyer a construit relativ putin, nefiind dispus sa faca concesii prea multe clientilor cu mofturi, pe care un elev a lui Bonatz si apoi absolvent al ETH nu le putea accepta.

Din pacate, cele mai interesante constructii ale sale la Timisoara sunt putin cunoscute dupa autorul lor si unele au fost abuziv transformate si in anii comunismului. Totusi voi incerca sa mentionez unele din ele, invitand cititorii acestor randuri sa caute sa descopere in colectiile lor fotografice unele imagini vechi ale acestor cladiri uitate. As mentiona in primul rand "casa Német" de pe splaiul Bega, astazi deformata, care la vremea sa a fost mult admirata de adeptii modernitatii de tip "Bauhaus". Ar fi frumos daca s-ar gasi o fotografie care sa salveze memoria acestei foarte frumoase opere arhitectonice. Dar mai mentionez si casa scriitorului József Méliusz de pe strada Ofcea (perpendicular cu str. Pestalozzi). Aceasta nu e "modernista", ci adaptata mai ales, dupa gustul lui Méliusz, traditiei arhitecturii rurale din Transilvania secuiasca. Iar dintre cladirile moderne ale zilelor dinainte de razboi, "Sanatorul Dr. Freund" in apropierea palatului postelor ar mai spune ceva celor care isi amintesc de aceasta perioada. In anii comunismului, Gyuri Bleyer a lucrat intr-un oficiu de stat unde posibilitatea afirmarii personalitatii artistice era foarte limitata. Una din cladirile frumoase si moderniste(!), pe care le-a putut proiecta si apoi construi pe Bul. Carmen Sylva a fost mizerabil "reparata" mai tarziu, cu scopul evident de a-i altera mesajul artistic.

Ca tanar admirator al acestui arhitect am avut ocazia sa invat, din numeroasele conversatii cu el, multe despre istoria "urbanistica" si arhitectonica a Timisoarei. Mai tarziu, cand amandoi am trait si muncit la Bucuresti, amicitia si invatatul au continuat. Mai tarziu, cand puteam sa calatoresc liber in lume, i-am urmat sfaturile, vizitand locurile, unde Gyuri a studiat. Astfel, la Stuttgart, am admirat unele din operele lui Paul Bonatz, care, in 1943, s-a eliberat de nazisti fugind in

Turcia, unde a predat arhitectura la universitatea din Istambul. Si chiar si Zurich avea o imagine diferita pentru unul care l-a cunoscut pe arhitectul Beyer.

In 1969 el a emigrat in Germania la... Stuttgart, unde a murit in 1971.